



Павленко Сергій Олексійович,
кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності,
Національна академія внутрішніх справ,
Україна, м. Київ
e-mail: pavlenko0212@gmail.com
ORCID 0000-0002-6108-9462

doi: 10.21564/2414–990x.147.181335

УДК 351.746.2 : 343.343.6

ТАКТИКА ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ЯК ОДНІЄЇ ЗІ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

На основі вивчення позитивного зарубіжного досвіду за даним напрямом дослідження, аналізу статистичної інформації судових та правоохоронних органів, засобів масової інформації, а також узагальнення результатів опитування респондентів (слідчих та оперативних працівників) сформульовано та обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення тактики виявлення та документування оперативними підрозділами злочинів, пов'язаних із нелегальною міграцією, вчинених організованою (транснаціональною) злочинністю. Виокремлено основні відмінності між нелегальною міграцією та торгівлею людьми, якими зокрема є: експлуатація, транснаціональний характер, добровільна згода. Запропоновано класифікацію рівнів ієрархічної структури організованої (транснаціональної) злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, зокрема: організатор (лідер) організованого злочинного угруповання вищого рівня; регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності; вербувальник нелегальних мігрантів; провідники (перевізники).

Наголошено, що особливу увагу під час виявлення та документування протиправної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією, необхідно звертати на те, що до такої діяльності зазвичай залучаються досвідчені фахівці з ІТ-технологій, які відповідають за поширення інформації щодо нелегальної міграції в соціальних мережах і моніторинг нелегальних міграційних маршрутів шляхом використання супутникових та інших технологій з метою віднайдення ділянок із слабким прикордонним контролем, мають корупційні зв'язки з прикордонниками, поліцейськими, береговою охороною.

Ключові слова: нелегальна міграція; організована злочинність; транснаціональна; виявлення; документування; оперативні підрозділи; удосконалення.

Павленко С. А., кандидат юридических наук, ведучий научний сотрудник отдела организации научной деятельности и защиты прав интеллектуальной собственности, Национальная академия внутренних дел, Украина, г. Киев.

e-mail : pavlenko0212@gmail.com ; ORCID 0000-0002-6108-9462

Тактика виявлення і документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї з сфер діяльності організованої преступності

На основі вивчення позитивного зарубіжного досвіду, аналізу статистичної інформації судових і правоохоронних органів, засобів масової інформації, а також обобщення результатів опитування респондентів (слідствених і оперативних працівників) формуються рекомендації по вдосконаленню тактики виявлення і документування оперативними підрозділами злочинів, пов'язаних з нелегальною міграцією, злочинів організованої (транснаціональної) преступності. Виділяються основні відмінності між нелегальною міграцією і торгівлею людьми, якими в частині є: (експлуатація, транснаціональний характер, добровільне згоду). Представлено класифікацію рівнів ієрархічної структури організованої (транснаціональної) преступності, спеціалізуючої на незаконній перевезенні нелегальних мігрантів, в частині: організатор (лідер) організованої преступної групи; організатори вищого рівня; регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижнього рівня організованої преступності; вербовщик нелегальних мігрантів; провідники (перевозчики).

Підкреслюється, що особливу увагу при виявленні і документуванні протиправної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією, необхідно звертати на те, що до такої діяльності зазвичай привертються досвідчені спеціалісти по ІТ-технологіям, які відповідають за поширення інформації про нелегальну міграцію в соціальних мережах і моніторинг нелегальних міграційних маршрутів шляхом використання супутникових і інших технологій з метою виявлення ділянок з слабким пограничним контролем, мають корупційні зв'язки з пограничниками, поліцейськими, береговою охороною.

Ключові слова: нелегальна міграція; організована преступність; транснаціональна; виявлення; документування; оперативні підрозділи; вдосконалення.

Вступ. Проблема нелегальної міграції є дестабілізуючим чинником, який негативно впливає на економічний, політичний, соціальний, культурний, інтелектуальний і духовний розвиток суспільства будь-якої держави. Особливо загрозливих масштабів ця проблема набуває в країнах Європейського Союзу. Зокрема, згідно з даними Євростату, особливо різке збільшення кількості нелегальних мігрантів до країн ЄС відбулося в період з 2013 р. по 2016 р. Найбільшу кількість нелегальних мігрантів було зафіксовано у 2015 р. – близько 2,1 млн осіб. У 2017 р. чисельність нелегальних мігрантів становила 618,8 тис. осіб, що менше на 37 % порівняно з 2016 р. і на 71 % – порівняно з 2015 р. [1]. При цьому за даними різних джерел [1; 2; 3], найбільш привабливими для нелегальних мігрантів стали такі економічно розвинуті країни ЄС, як Німеччина, Франція, Греція, Велика Британія, Австрія, Іспанія, Італія. Однак наведені статистичні дані не повною мірою відображають реальні масштаби нелегальної міграції через те, що на сучасному етапі нелегальна міграція тісно пов'язана з організованою злочинністю і все більше набуває транснаціонального характеру.

Грунтовний аналіз наукової літератури свідчить, що словосполучення «нелегальна міграція» здебільшого вживається у контексті із словосполученням «організована злочинність» або/та «транснаціональна злочинність».

Підтвердженням цьому є офіційна інформація Європолу [4], згідно з якою у 90 % випадків незаконне переправлення нелегальних мігрантів із країни походження до країни транзиту або країни призначення здійснюється під «патронатом» розгалужених мереж організованої (транснаціональної)

злочинності, до складу яких залучено понад 30 тис. осіб, і це лише на території країн ЄС [5].

Виходячи з результатів аналізу розробок вітчизняних [6, с. 81] та зарубіжних [5] учених, можна дійти висновку, що поширення організованої (транснаціональної) злочинності у сфері нелегальної міграції передусім обумовлене надприбутками (величезними коштами) від організації каналів нелегальної міграції. Зокрема, оприлюднена Європейським агентством з охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського Союзу (Frontex) інформація свідчить про те, що злочинна діяльність, пов'язана з нелегальною міграцією і торгівлею людьми, приносить організованій злочинності більший прибуток, ніж злочинна діяльність у сфері торгівлі зброєю та (або) наркотиками.

Загалом, за оцінками Європейських та Міжнародних поліцейських організацій, зокрема, Європолу та Інтерполу [7], дохід організованої (транснаціональної) злочинності від злочинної діяльності, пов'язаної з організацією незаконного переправлення нелегальних мігрантів, щорічно оцінюється в суму 5–6 млрд доларів.

Донедавна проблема нелегальної міграції в Україні не була глобальною та не мала таких небезпечних масштабів. Проте останнім часом ця проблема набуває все гострішого характеру і є потенційною загрозою національній безпеці України. Зокрема, у Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року зазначається, що починаючи з 2015 р. спостерігається тенденція до зростання виявлених всередині держави та на її кордонах кількості нелегальних мігрантів [8]. Про це свідчить й аналіз офіційних даних Державної міграційної служби України та Державної прикордонної служби України щодо виявлених на території України нелегальних мігрантів, а також статистичної звітності Генеральної прокуратури України про кількість облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 332 КК України, за період з 2014 р. по 2018 р.

Так, аналізуючи рівень злочинів, передбачених ст. 332 КК України, слід зазначити про тенденцію до зростання кількості незаконно переправлених через державний кордон України осіб, зокрема, за даними Генеральної прокуратури України в період з 2014 по 2018 рік обліковано 1025 таких кримінальних правопорушень (2014 р. – 164 злочини; 2015 р. – 152; 2016 р. – 183; 2017 р. – 195; 2018 р. – 331) [9].

Додаткову інформацію щодо кількісних показників нелегальної міграції можна отримати із звітності Державної міграційної служби України та Державної прикордонної служби України. Так, за даними Державної міграційної служби України, рівень виявлених нелегальних мігрантів становив: у 2014 р. – 3158 осіб; у 2015 р. – 5111 осіб; у 2016 р. – 6390 осіб; у 2017 р. – 9678 осіб; у 2018 р. – 11194 осіб [10].

Аналіз загальних результатів діяльності Державної прикордонної служби України свідчить про зростання за певні періоди кількості випадків затримання нелегальних мігрантів: у 2016 р. – 1040 осіб; у 2017 р. – 3800 осіб; у 2018 р. – 3268 осіб [11]

Однак за результатами проведених окремих досліджень встановлено, що статистичні дані не повною мірою відображають реальний стан і динаміку поширення нелегальної міграції в Україні внаслідок високого рівня її латентності [12].

Аналіз наукової літератури, судової практики та узагальнені результати опитування респондентів свідчать про те, що така негативна ситуація в Україні обумовлена рядом причин, основними серед яких є такі: послаблення контролю на окремих ділянках східного кордону України внаслідок проведення Операції об'єднаних сил – так вважають 68 % опитуваних; посилення (кордонів) заходів та методів країн ЄС щодо виявлення нелегальних міграційних процесів та протидії транснаціональній (організованій) злочинності – 71 %; інші причини – 24 %. Водночас 84,3 % респондентів основною причиною збільшення кількості випадків незаконного переправлення нелегальних мігрантів на територію нашої країни вважають її географічне розташування, завдяки якому Україна стала транзитною країною для нелегальних мігрантів, які прямують до країн Європейського Союзу.

Як слушно зазначають окремі дослідники, в Україні активізується діяльність організованої злочинності, яка спеціалізується насамперед на створенні транснаціональної системи керування нелегальними міграційними потоками. Сформувалася мережа високоприбуткового злочинного бізнесу, що включає як окремих корумпованих представників відповідних державних органів, так і посередницькі групи, які займаються переправленням, виготовленням підроблених документів високої якості та організацією транспортного перевезення нелегальних мігрантів [13; 14, с. 56–57].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На рівні дисертаційного дослідження питання протидії та запобігання нелегальній міграції в Україні розглядали А. П. Мозоль (А. Р. Mozol) «Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні» (2002 р.), Л. Ю. Капітанчук (L. Yu. Kapitanchuk) «Особливості розслідування нелегальної міграції» (2011 р.), Т. Є. Огнев (Т. Ye. Ohniev) «Незаконна міграція: кримінально-правові та кримінологічні аспекти» (2017 р.), Н. В. Бондаренко (N. V. Bondarenko) «Кримінологічна характеристика та запобігання нелегальній міграції в Україні» (2019 р.). Окремі аспекти цієї проблеми у контексті організованої злочинності вивчалися в монографічних дослідженнях О. Ю. Шостко (O. Yu. Shostko) «Теоретичні та прикладні проблеми протидії організованій злочинності в європейських країнах» (2010 р.), Г. П. Жаровської (H. P. Zharovskoi) «Транснаціональна організована злочинність в Україні: феномен, детермінація, протидія» (2018 р.) та інших. Важливе значення для розробки вказаної проблеми мали також праці вчених-правознавців С. Г. Божка (S. H. Bozhko) «Організаційно-правові засади міжнародного співробітництва в протидії нелегальній міграції» (2002 р.), І. К. Василенка (I. K. Vasylenko) «Протидія незаконній міграції населення з країн Азії до Європи територією України (організаційно-правовий аспект)» (2008 р.), Н. П. Тиндика (N. P. Tyndyk) «Адміністративно-правовий механізм регулювання міграції в Україні» (2009 р.) та інших.

Відаючи належне проведеним дослідженням, варто зазначити, що знання оперативно-розшукової тактики під час виявлення та документування організованих (транснаціональних) злочинних угруповань, що здійснюють злочинну діяльність, пов'язану з нелегальною міграцією, досліджено фрагментарно.

Наявні наукові роботи з обраної тематики не повною мірою враховують сучасні засоби і методи, які застосовуються організованою (транснаціональною) злочинністю, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів.

З огляду на викладене доцільним видається дослідити роботи зарубіжних учених, які досягли певних успіхів у розкритті цієї тематики, зокрема таких, як: Ш. Андреас (S. Andreas) «Організована злочинність та контрабанда мігрантів: Австралія та Азіатсько-Тихоокеанський регіон» (2002 р.) [15], А. Луїджі (A. Luigi) «Нерегулярна міграція в ЄС і контрабанда людей в Середземномор'ї: зв'язок між організованою злочинністю і нелегальною міграцією» (2016 р.) [16], Є. Луков'як (A. Lukowiak) «Зовнішній внесок: контрабанда людей, організована злочинність» (2016 р.) [17], Ф. Моленнар (F. Molenaar) «Мережі нелегальної міграції та контрабанди людей в Нігері» (2017 р.) [18], Ч. Май (C. May) «Транснаціональна злочинність у сучасному світі» (2017 р.) [19], П. Кампана (P. Campana) «За межі Африки: організація контрабанди мігрантів через Середземне море» (2018 р.) [20], Ж. Естеєнс (J. Esteveens) «Криза міграції в ЄС: розробка основи для аналізу стратегій національної безпеки і оборони» (2018 р.) [21], Г. Санчес (G. Sanchez) «Критичні перспективи тенденцій до зростання нелегальної міграції: огляд досліджень у сфері незаконного переміщення мігрантів» (2018 р.) [22] та інші.

Отже, на основі вивчення позитивного зарубіжного досвіду за даним напрямом дослідження, аналізу статистичної інформації судових та правоохоронних органів, засобів масової інформації, а також результатів опитування респондентів (слідчих та оперативних працівників) *метою статті* є обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення тактики виявлення та документування оперативними підрозділами злочинів, пов'язаних із нелегальною міграцією, вчинених організованою (транснаціональною) злочинністю.

Як свідчать результати опитування працівників оперативних підрозділів Національної поліції України та Державної прикордонної служби України, необхідною передумовою ефективного здійснення оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення та документування фактів незаконного переправлення осіб через державний кордон України організованою (транснаціональною) злочинністю є: всебічний і глибокий аналіз основних детермінантів, що впливають на нелегальні міграційні процеси, – так вважають 58,2 % працівників Національної поліції України (47,4 % працівників Державної прикордонної служби України); визначення впливу нелегальної міграції на рівень злочинності – 59,2 % (48 %); дослідження характеристики особи – нелегального мігранта – 61,3 % (62,4 %);

з'ясування основних відмінностей між нелегальною міграцією та торгівлею людьми – 74,2 % (70,1 %).

Особливо важливе значення для оперативних підрозділів у цьому контексті становить інформація про ієрархічну структуру організованої (транснаціональної) злочинності, а також методи та способи тактики її злочинної діяльності – 88,9 % (81,5 %) опитаних респондентів.

Яскравим підтвердженням наведених вище думок є вислів китайського стратега і мислителя Сунь-цзи [23], який уважав, що знання про сильні та слабкі сторони свого супротивника – основа будь-якої тактики.

Слушно з цього приводу зауважує і вітчизняний сучасник С. В. Албул (S. V. Albul), що ефективна протидія злочинності, насамперед в її найнебезпечніших організованих формах, неможлива без обізнаності у процесах, що відбуваються у злочинному середовищі, без можливості впливати на них, без ретельного негласного документування фактів протиправної діяльності. Правоохоронні органи України мають володіти актуалізованою інформацією про умови формування й функціонування організованих злочинних угруповань; механізми вчинення ними злочинів; рольову участь у цьому кожного учасника злочинного угруповання; рух тіньових та інших фінансових потоків, які уможливають існування цих угруповань або ж є предметом їх злочинних інтересів; інфраструктуру організованої злочинності, а також іншими відомостями, необхідними для організації результативної протидії злочинності в Україні [24, с. 36].

Основна частина. Аналіз наукової літератури [25; 26, с. 536; 27] свідчить, що зростання інтенсивності нелегальних міграційних процесів до країн Європейського Союзу обумовлена наявністю певних (умов) детермінант: *економічних* (висока заробітна плата, висока якість життя, наявність вільних робочих місць, стабільний розвиток економіки, ліберальна система оподаткування); *соціальних* (висока якість освіти, належні умови праці, доступна та високоякісна система охорони здоров'я, наявність можливостей для самореалізації); *культурних* (свобода віросповідання, відсутність етнічної дискримінації); *політичних* (розвинена демократія, стабільність політичної системи, відсутність корупції); *екологічних* (краща екологічна ситуація, чиста питна вода та екологічно безпечна їжа) тощо.

Прямо протилежними детермінантами, що змушують нелегальних мігрантів, покинувши місце проживання, ризикувати життям, щоб дістатися нелегально країн Європейського Союзу, є низька якість життя, військові конфлікти, несприятливі політичні чинники (кризи, переслідування за політичними мотивами, жорсткість політичного режиму); міжетнічні конфлікти, екологічні лиха, економічні кризи та несприятлива економічна обстановка (інфляція, безробіття і т. і), техногенні та гуманітарні катастрофи.

Водночас Ф. Моленнар (F. Molenaar) [18], досліджуючи злочинну діяльність організованої (транснаціональної) злочинності, пов'язаної з незаконним переправленням нелегальних мігрантів із Республіки Нігер (держава в Західній Африці) до країн Європейського Союзу, дійшов висновку, що, крім таких

детермінант, як безробіття, голод, клімат, військові конфлікти, що спонукають місцеве населення скористатися послугами злочинців, ще однією з основних причин, що надають можливість організованій (транснаціональній) злочинності майже безперешкодно здійснювати злочинну діяльність щодо незаконного переправлення нелегальних мігрантів із Республіки Нігер до країн ЄС з корисливою метою, є корумпованість правоохоронних та інших державних органів і, як наслідок, їх залежність від організованої (транснаціональної) злочинності, що спеціалізуються на нелегальній міграції та торгівлі людьми.

Отже, з огляду на викладене можна дійти висновку, що економічні, соціальні, культурні, політичні та економічні фактори є визначальними чинниками, що впливають на нелегальні міграційні процеси, а корумповані зв'язки правоохоронних та державних органів з організованою (транснаціональною) злочинністю забезпечують для такої злочинності безперешкодні умови для здійснення злочинної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією.

Водночас привабливі для нелегальних мігрантів умови проживання в країнах Європейського Союзу обумовлюють формування негативних детермінант для місцевого населення. Збільшення кількості нелегальних мігрантів передусім безпосередньо впливає на динаміку зростання рівня окремих видів правопорушень.

В Україні за результатами окремих досліджень було встановлено, що нелегальні мігранти в більшості випадків вчиняють такі види злочинів: крадіжка – 79 %; грабіж – 63,5 %; шахрайство – 61 %; злочини, пов'язані з торгівлею людьми, – 51 %; злочини у сфері наркотичних засобів – 47 %; вбивства – 41 %; інші злочини – 35 % [12].

Крім того, внаслідок нелегальної міграції відбувається трансформація процесів радикалізації в безпосередню загрозу здійснення терористичних актів, що стає дедалі відчутнішим в окремих країнах-членах Європейського Союзу [28, с. 3]. Так, лише за 2015 р. унаслідок вчинення терористичних атак у Парижі, Брюсселі, Стамбулі та Ніцці загинуло близько 300 осіб [29].

Особливого значення в цьому контексті набуває релігійний тероризм. Релігійний тероризм стає найбільш популярним і небезпечним видом тероризму, заснованим на релігійному фанатизмі [30, с. 967].

Також, як свідчать окремі дослідження [31; 32; 33], нелегальна міграція тісно пов'язана з розповсюдженням карантинних інфекційних захворювань, на які поширюються Міжнародні медико-санітарні правила (чума, холера, натуральна віспа, жовта гарячка, синдром набутого імунodefіциту (СНІД), гарячка Ебола тощо).

Нелегальна міграція впливає також на зростання рівня етнічної злочинності. Останнім часом у всьому світі активно діють стійкі організовані (транснаціональні) злочинні угруповання за етнічною (сімейною, родовою) ознакою. Зокрема, в Україні в деяких регіонах відзначається концентрація представників окремих національних груп, злочинна діяльність яких супроводжується вчиненням тяжких та особливо тяжких злочинів [34]. Зрештою, як зазначають

В. О. Тюнін (V. O. Tiunin) та В. Г. Севрук (V. H. Sevruk), етнічні злочинні організації мають більш небезпечний характер, оскільки єдність кримінальних інтересів доповнюється єдністю національною (етнічною), і ця обставина значно підвищує життєздатність цієї кримінальної структури [35 с. 902; 36, с. 64]. Тому численні злочинні групи, організаційно сформовані на етнічній основі, вимагають особливих організаційних і тактичних заходів щодо попередження й розкриття злочинів, учинених ними [37, с. 290].

Водночас, як стверджують учені [38], нелегального мігранта слід розглядати (ототожнювати) не лише з позиції особи-правопорушника, але й із позиції особи-жертви. Зокрема, згідно з інформацією Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime) [39], під час незаконного переправлення нелегальних мігрантів тисячі людей задихаються в контейнерах, гинуть у пустелях або тонуть у морі. За даними Міжнародної організації з міграції, лише за 2018 р. понад 2 тис. людей загинули чи зникли безвісти під час спроби перетнути Середземне море [40].

Більше того, нелегальні мігранти є потенційними жертвами торгівлі людьми. Так, зокрема аналіз міжнародних звітів щодо результатів запобігання нелегальній міграції та торгівлі людьми доводить, що нелегальні мігранти є найбільш уразливою категорією осіб, які піддаються різним формам експлуатації з боку організованої злочинності [41].

Означену тезу підтверджують результати дослідження, проведеного К. Рібандо Сілке (Ribando Seelke) («Торгівля людьми в Латинській Америці та Карибському басейні» (2015) [42], в якому вчений робить висновок, що ймовірність експлуатації мігрантів є високою. Зокрема, він звертає увагу на те, що категорія осіб – «нелегальних мігрантів» є найбільш вразливою категорією, що піддається торгівлі людьми з метою експлуатації, оскільки: нелегальні мігранти, потрапляючи до іншої країни, зазвичай не знають мови; статус «нелегала» та незнання мови не дають змоги звернутися до органів влади за допомогою; нелегальні мігранти піддаються експлуатації з метою розрахунку з організованими злочинними угрупованнями за своє переміщення за кордон тощо.

Отже, ці злочини взаємопов'язані між собою, оскільки нелегальна міграція певною мірою впливає на динаміку розповсюдження злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми. Водночас, незважаючи на спільну рису цих злочинів, отримання організованою (транснаціональною) злочинністю прибутку від учинення таких злочинів, нелегальна міграція та торгівля людьми мають ряд відмінних ознак. Тому під час обрання найбільш успішної тактики виявлення та документування фактів організації організованою (транснаціональною) злочинністю незаконного переправлення осіб через державний кордон або вчинення злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, працівник оперативного підрозділу з метою раціонального використання сил, засобів, методів і форм оперативно-розшукової діяльності повинен володіти знаннями про специфічні особливості, що відрізняють нелегальну міграцію від торгівлі людьми (про це зазначило 68,3 % опитаних респондентів).

Тож ґрунтуючись на аналізі вітчизняних та зарубіжних джерел [43; 44; 45, с. 293] виокремлемо основні відмінності між нелегальною міграцією та торгівлею людьми, якими зокрема є: експлуатація, транснаціональний характер, добровільна згода.

Розглянемо їх детальніше.

Експлуатація – одна з відмінностей між нелегальною міграцією і торгівлею людьми, яка полягає в тому, що жертви торгівлі людьми у 100 % випадків піддаються організованою (транснаціональною) злочинністю різним формам експлуатації (у невизначений проміжок часу, період) з метою отримання прибутку. Водночас, нелегальні мігранти сплачують організованій злочинності обумовлену суму лише за надання злочинної послуги, пов'язаної з незаконним переправленням із країни їх походження до країни транзиту чи країни кінцевого призначення без подальших зобов'язань. Крім того, як уже зазначалося вище, нелегальні мігранти належать до категорії осіб із підвищеним ризиком стати жертвою торгівлі людьми, але значно нижчим, ніж особи, які ще на етапі вербування визначені як жертви торгівлі людьми.

Отже, нелегальні мігранти можуть бути піддані різним формам експлуатації, однак не це є основною метою організованої (транснаціональної) злочинності.

Транснаціональний характер є ключовою ознакою нелегальної міграції, оскільки на відміну від торгівлі людьми вона завжди передбачає незаконне переправлення осіб (нелегальних мігрантів) через державний кордон однієї країни з метою потрапляння до іншої. Водночас торгівля людьми не завжди пов'язана з незаконним переміщенням осіб через державний кордон, а може здійснюватися в межах однієї країни.

Добровільна згода – на відміну від торгівлі людьми при нелегальній міграції особа, яка має намір незаконно перетнути державний кордон за допомогою «послуг» організованої (транснаціональної) злочинності, є поінформованою про умови нелегального переправлення, небезпечні фактори та ризики, що можуть виникнути на цьому шляху. Натомість особа, яка є потенційною жертвою торгівлі людьми, навіть не підозрює про справжні злочинні наміри осіб, які здійснюють її вербування під приводом організації різноманітних поїздок за кордон (працевлаштування, туризм, навчання тощо).

З'ясувавши основні відмінності між нелегальною міграцією та торгівлею людьми, можна констатувати, що особливо важливе значення для тактики виявлення та документування оперативними підрозділами фактів незаконного переправлення осіб через державний кордон України як транзитної країни або країни кінцевого призначення для нелегальних мігрантів організованою (транснаціональною) злочинністю має передусім наявність інформації про ієрархічну структуру організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються на організації нелегальної міграції, а також про способи їх злочинної діяльності.

Загалом варто зауважити, що за своєю внутрішньою структурою організовані злочинні угруповання, що спеціалізуються на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, в основному є схожими з іншими організованими зло-

чинними угрупованнями, що здійснюють іншу протиправну діяльність, попри це мають свої специфічні, притаманні лише їм особливості.

Отже, аналіз наукових джерел [15; 16], інформації Європолу [46], судової практики (вироки суду за ст. 332 КК України) та інформації ЗМІ дав змогу запропонувати власну класифікацію рівнів ієрархічної структури організованої (транснаціональної) злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів.

Організатор (лідер) організованого злочинного угруповання вищого рівня – ключова фігура в ієрархії (структурі) організованого злочинного угруповання, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів. Ця категорія осіб визначає стратегічні, організаційні й тактичні напрями злочинної діяльності, а саме: створює організоване (транснаціональне) злочинне угруповання; здійснює організацію та керівництво з підготовки і вчинення незаконного переправлення нелегальних мігрантів із країни походження до країни транзиту або країни призначення; вирішує кадрові питання, зокрема призначає ключових учасників, так званих «довірених осіб», а також може погоджувати кандидатури інших членів організованого злочинного угруповання; розробляє або погоджує план злочинної діяльності; визначає правила поведінки та дисципліни; забезпечує налагодження корумпованих зв'язків в органах законодавчої, виконавчої та судової влади з метою безперешкодного здійснення злочинної діяльності; забезпечує координацію злочинної діяльності з іншими транснаціональними організованими злочинними угрупованнями з країн походження, транзиту або кінцевого призначення нелегальних мігрантів; приймає інші рішення (фінансове та матеріально-технічне забезпечення), що впливають на ефективність та успішність функціонування організованого злочинного угруповання, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів.

Під час виявлення та документування цієї категорії осіб працівникам оперативних підрозділів слід урахувувати те, що притягнення до кримінальної відповідальності організатора (лідера) організованого злочинного угруповання вищого рівня за організацію незаконного переправлення нелегальних мігрантів супроводжується значними труднощами. Зокрема, як свідчать дані Європолу, такі особи зазвичай здійснюють координацію злочинної діяльності дистанційно та контактують лише з обмеженою кількістю членів організованого злочинного угруповання, а злочинну діяльність координують через так званих «довірених осіб». Також під час незаконного переправлення нелегальних мігрантів вони здебільшого територіально знаходяться в нейтральній країні, що не є «відправником», країною транзиту або пунктом кінцевого призначення.

В Україні, за даними правоохоронних органів [47] та засобів масової інформації [48], особи, які контролюють значну частину тіньового капіталу, зокрема й отриманого від злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним переправленням нелегальних мігрантів, належать до категорії «злодії у законі».

Регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності, що спеціалізуються на незаконному переправленні

нелегальних мігрантів. У структурі (ієрархії) організованої злочинності ці особи здебільшого є «довіреними особами» організаторів (лідерів) організованої (транснаціональної) злочинності вищого рівня та, як правило, підпорядковуються їм, водночас в окремих випадках можуть діяти автономно. Ця категорія осіб на відміну від організаторів (лідерів) вищого рівня організованої злочинності під час незаконного переправлення нелегальних мігрантів територіально зазвичай знаходиться в країнах «відправлення», «транзиту» або кінцевого призначення з метою безпосереднього контролю та координації злочинної діяльності. Загалом регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності відповідають за такі основні напрями злочинної діяльності: добір учасників організованої злочинності (вербувальники, провідники (перевізники), перекладачі, особи, відповідальні за підроблення документів, корупційні зв'язки тощо); розроблення злочинного плану; визначення маршрутів нелегальної міграції (наземні, повітряні, морські); вербування (добір) потенційних осіб, які бажають перетнути незаконно державний кордон, а також формування цінової політики за надання незаконних послуг тощо. Зрештою, регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, наділені такими ж «злочинними повноваженнями», що й організатори вищого рівня, лише на регіональному (місцевому) рівні.

Вербувальник нелегальних мігрантів – особа, відповідальна за добір (підшукування) потенційних нелегальних мігрантів для подальшого їх незаконного переправлення. Зазвичай вербувальники мігрантів є з ними однієї національності, оскільки спільні етнічні, релігійні та культурні цінності сприяють більш швидкому встановленню довірчих взаємин між організованою злочинністю та нелегальними мігрантами. Для маскування злочинних дій організована злочинність у ряді випадків до вербування потенційних нелегальних мігрантів залучає туристичні фірми, вантажні компанії, що в подальшому можуть використовуватися й для відмивання коштів, здобутих злочинним шляхом.

Провідники (перевізники) – це здебільшого місцеві жителі, які досконало обізнані з особливостями місцевості, де повинно відбуватися незаконне переправлення нелегальних мігрантів, володіють інформацією про розміщення місцевих пунктів пропуску через державний кордон, розклад чергувань змінних нарядів прикордонної служби, а також можливі маршрути їх обходу. Нерідко ця категорія осіб має корумповані зв'язки серед місцевих працівників правоохоронних органів та інших службових осіб і може здійснювати підкуп цих осіб з метою безперешкодного незаконного переправлення нелегальних мігрантів.

У структурі організованої злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, у разі потреби можуть діяти й інші категорії осіб, зокрема **особи, які відповідають за підроблення проїзних, біометричних або інших документів; члени організованих злочинних угруповань, які відповідають за налагодження корумпованих зв'язків в органах влади (надання державним, військовим та правоохоронним органам «хабарів» за безперешкодний перетин**

кордону). Особливу увагу працівникам оперативних підрозділів під час виявлення та документування протиправної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією, необхідно звертати на те, що до такої діяльності зазвичай залучаються досвідчені спеціалісти з ІТ-технологій, які відповідають за поширення інформації щодо нелегальної міграції в соціальних мережах і моніторинг нелегальних міграційних маршрутів шляхом використання супутникових та інших технологій з метою виявлення ділянок із слабким прикордонним контролем, мають корупційні зв'язки з прикордонниками, поліцейськими, береговою охороною. У разі потреби організовані злочинні угруповання можуть залучати до своєї злочинної діяльності перекладачів та інших осіб залежно від походження нелегальних мігрантів, географічного розташування країн транзиту або призначення, етнічних особливостей учасників організованої злочинності тощо.

Безперечно, запропонована класифікація є загальною без урахування національних, культурних та інших особливостей конкретних організованих (транснаціональних) злочинних угруповань.

Зважаючи на викладене вище, можна зробити висновок, що незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон до країн транзиту чи країн кінцевого призначення здійснюється у два основні етапи:

1. Підшукування (вербування) нелегальних мігрантів з метою подальшого незаконного переправлення їх через державний кордон із корисливих мотивів.

2. Безпосередньо переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон з країни походження до країни транзиту чи країн кінцевого призначення.

Грунтовний аналіз наукової літератури свідчить, що класифікація способів незаконного переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон з країни призначення до країни транзиту або кінцевого призначення організованими злочинними угрупованнями здійснюється залежно від виду транспортних засобів (залізничний, легковий або вантажний автотранспорт, авіаційний, гужовий, морський) та інших засобів, які полегшують перетин кордону (лижі, човен, дельтаплан) або пішого порядку (а також перепливання).

Вивчення вироків суду за ст. 332 КК України та довідкової літератури уможливило висновок, що незаконне переправлення осіб через державний кордон України здійснюється: пішим порядком – 62 %; наземним транспортним засобам відводиться 35 %, зокрема автомобільному – 21 %, залізничному – 14 %, іншим видам транспортних засобів – 2 %. Окрім цього, останнім часом набуває поширення незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон України повітряним транспортом. Наприклад, 03.04.2019 р. в результаті проведення комплексу оперативно-розшукових заходів прикордонниками Чопського загону в складі Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України спільно з працівниками Служби безпеки України поблизу україно-словацького кордону було виявлено та затримано спортивний гелікоптер та трьох осіб, які могли бути причетними до організації незаконного переправлення осіб через державний кордон України з використанням малої (легкої) авіації [49].

Аналіз наукової літератури [50; с. 19; 51; 52; 53] свідчить, що найбільш поширеними способами переправлення нелегальних мігрантів є такі:

– нелегальне прибуття – нелегальне вибуття (поза пунктами пропуску через так званій «зелений кордон»; через пункти пропуску за підробленими або недійсними документами; через пункти пропуску з укриттям у конструкційних особливостях транспортних засобів і серед вантажу, з використанням інших способів ухилення від прикордонного контролю;

– легальне прибуття в Україну – нелегальне вибуття – передбачає прибуття в Україну на законних підставах, проте мета поїздки не збігається з метою, вказаною у візі (найчастіше її використовують студенти, члени релігійних організацій, трудові мігранти і переселенці;

– нелегальне прибуття – легальне вибуття – передбачає прибуття з метою звернення до компетентних органів із клопотанням про надання статусу біженця або офіційного працевлаштування, який дозволяє легалізуватися на території України, використовуючи зв'язки серед національних діаспор (афганської, в'єтнамської, китайської, курдської тощо) [53].

Висновки. Таким чином, необхідною передумовою для обрання оперативними підрозділами ефективної (успішної) тактики виявлення та документування нелегальної міграції як однієї із сфер діяльності організованої злочинності є: всебічний і глибокий аналіз основних детермінантів, що впливають на нелегальні міграційні процеси; визначення впливу нелегальної міграції на рівень злочинності; дослідження характеристики особи – нелегального мігранта; з'ясування основних відмінностей між нелегальною міграцією та торгівлею людьми. Особливо важливе значення для оперативних підрозділів у цьому контексті становить інформація про ієрархічну структуру організованої (транснаціональної) злочинності, а також методи тактики її злочинної діяльності.

Список літератури

1. Non-EU citizens found to be illegally present in the three most affected EU Member States, 2008-2017. Eurostat. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation#Non-EU_citizens_found_to_be_illegally_present.

2. BBC NEWS. Migration to Europe in charts. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44660699>.

3. У Європі провели масштабну спецоперацію проти торгівлі людьми та нелегальної міграції. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/-v-jevropi-proveli-masshtabnu-spetsoperatsiju-proti-torgivli-ljudmi-ta-nelegalnij-migratsiji-193840.html>.

4. Migrant Smuggling Networks – Executive Summary Report. Europol-Interpol. May 2016. 15p. URL: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/ep-ip_report_executive_summary.pdf.

5. Organised crime and migrants. Report Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons Rapporteur: Mr Irakli Chikovani, Georgia, ALDE Reference to Committee: Doc. 13486, Reference 4047 of 23 May 2014. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22316&lang=en>.

6. Кукурудза І. І., Ромашенко Т. І. Україна в процесах трудової міграції : монографія. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. 252 с.

7. Migrant smuggling networks. Joint Europol-Interpol Report Executive Summary May 2016. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/europol-interpol-report-migrant-smuggling-networks>.

8. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/482-2017-%D1%80> (дата звернення: 06.02.2019).
9. Генеральна прокуратура України. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 06.02.2019).
10. Державна міграційна служба України. URL: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/statistichni-dani/statistika-z-osnovnoj-diyalnosti.html>. (дата звернення: 06.02.2019).
11. Результати оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/potochniy-rik/> (дата звернення: 06.02.2019).
12. Бондаренко Н. В. Кримінологічна характеристика та запобігання нелегальній міграції в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 20 с.
13. Пирожков С. І. Протидія нелегальній міграції як чинник забезпечення національної безпеки України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 21.01.01. Київ, 2006. 18 с.
14. Савін В. М. Міграційна політика як складова національної безпеки України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* : наук.-практ. журн. 2013. № 2 (30). С. 52–59.
15. Schloenhardt, Andreas. Organised crime and migrant smuggling : Australia and the Asia-Pacific. Australian Institute of Criminology 2002. URL: <https://aic.gov.au/file/5804/download?token=c3j580ip>.
16. Luigi Achilli. Irregular Migration to the EU and Human Smuggling in the Mediterranean. The Nexus between Organized Crime and Irregular Migration. Citation: IEMed (ed.), IEMed Mediterranean yearbook 2016 : mobility and refugee crisis in the Mediterranean, IEMed : Barcelona, 2016, pp. 98–103. URI: <http://hdl.handle.net/1814/43667>.
17. Ann Lukowiak. External contribution: smuggling in human beings, an organised crime. URL: https://www.myria.be/files/External_contribution_-_Smuggling_in_human_beings_-_an_organised_crime.pdf.
18. Fransje Molenaar, “Irregular Migration and Human Smuggling Networks in Niger”, in Clingendael CRU Reports, February 2017. URL: <https://www.clingendael.org/publication/turning-tide-0>.
19. Channing May Transnational Crime and the Developing World March / May Channing. Copyright Global Financial Integrity. 2017.
20. Paolo Campana. Out of Africa: The organization of migrant smuggling across the Mediterranean. First Published January 21, 2018. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1477370817749179>. DOI: 10.1177/1477370817749179.
21. Joro Estevens. Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. *Comp Migr Stud* . 2018; 6 (1): 28. DOI: 10.1186/s40878-018-0093-3.
22. Gabriella Sanchez. Critical Perspectives on Clandestine Migration Facilitation: An Overview of Migrant Smuggling Research. First Published August 8, 2018 Research Article. DOI: 10.1177/233150241700500102.
23. Сунь-Цзи «Мистецтво війни»: цитати, вислови, афоризми, стратегія війни та філософія. URL: https://viterinfo.blogspot.com/2017/06/blog-post_54.html.
24. Албул С. В. Методологія кримінальної розвідки: теоретико-праксеологічний дискурс. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 2. С. 34–38.
25. Кизима І. Чинники зовнішньої трудової міграції населення України. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2009. № 15. С. 365–369.
26. Кваша О. С. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів: фактори, стан та наслідки для України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 535–540.
27. Косарева В. Нелегальная миграция как криминогенный фактор. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2016. № 2. Ч. 1. С. 14–17.
28. Запобігання радикалізації і тероризму: міжнародний досвід і національний вимір : зб. матеріалів «круглого столу» / За ред. Гуцало М. Г. Київ : НІСД, 2012. 104 с.

29. Найкривавіші теракти в Європі за останній рік: сотні загиблих, близько тисячі поранених. *Тиждень. ua*. 15.07.2016. URL: <http://tyzhden.ua/News/169666> (дата звернення: 06.02.2019).

30. Павленко С. О. Релігійний тероризм як загроза світовій безпеці: шляхи та способи подолання. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 966–971.

31. Erdal Tekin, Selma Sezen, Fatma Kesmez Can. Investigation of Infections in Illegal Immigrants Brought To the Emergency Department of a Hospital. *IOSR Journal of Pharmacy*. Volume 8, Issue 2 Version. 1 (February 2018), PP. 68–70.

32. Could Uncontrolled Immigration Expose Us to a Public Health Crisis? URL: <https://www.fairus.org/issue/societal-impact/could-uncontrolled-immigration-expose-us-public-health-crisis>.

33. Rick Oltman, “Importing Diseases – Mass Immigration Endangers Our National Well-Being,” *The Social Contract*, Winter 2017, http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc_27_2/tsc-27-2-oltman.shtml.

34. 8 th COUNCIL OF EUROPE CONFERENCE OF MINISTERS RESPONSIBLE FOR MIGRATION AFFAIRS Kyiv, 4-5 September 2008 Economic migration, social cohesion and development: towards an integrated approach. URL: https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Ministerial_Conferences/8th%20conference/Speeches/Inaugural%20Session%20-%201%20-%20Mr%20Nemyrya%20speech_ua.pdf.

35. Тюнін В. О. Особистість злочинця (представника етнічних меншин), який сприяє учасникам злочинних організацій та укриває їх злочинну діяльність. *Форум права* : електрон. наук. фахове вид. 2011. № 2. С. 902–907. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_147.

36. Севрук В. Г. Поняття та сутність етнічної злочинності. *Форум права* : електрон. наук. фахове вид. 2018. № 4. С. 64–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_8.pdf. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597>.

37. Севрук В. Г. Протидія Національної поліції України злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 2 (252). С. 288–293.

38. Мота А. Ф. Віктимні особливості нелегальної міграції, протидію якій здійснює державна прикордонна служба. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2018. № 3 (18). С. 40–46.

39. United Nations Office on Drugs and Crime, July 2010. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/4f1e8ca22.pdf>.

40. Кількість незаконних мігрантів до ЄС впала до найнижчого рівня за останні 5 років. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46768170>.

41. People smuggling in Europe comparable to the illegal drugs market, warns report <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/people-trafficking-smuggling-refugees-migrants-europol-a7621586.html>.

42. Clare Ribando Seelke, “Trafficking in Persons in Latin America and the Caribbean” (Washington, DC: Congressional Research Service, 2015), 6. URL: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33200.pdf>.

43. UNODC, “A short introduction to migrant smuggling”. URL: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Smuggling_of_Migrants_A_Global_Review.pdf.

44. Channing May Transnational Crime and the Developing World March. *Copyright Global Financial Integrity*. 2017. С. 23.

45. Жаровська Г. П. Транснаціональна організована злочинність в Україні: феномен, детермінація, протидія : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2018. 568 с.

46. EUROPOL PUBLIC INFORMATION Migrant smuggling in the EU. February 2016. file:///C:/Users/User/Downloads/migrant_smuggling_europol_report_2016.pdf.

47. «Злодії в законі»: Аброськін розповів, чим займається кримінал в Україні. URL: https://zik.ua/news/2018/02/07/zlodii_v_zakoni_abroskin_rozpoviv_chym_zaymaietsya_kryminal_v_ukraini_1260929.

48. В Україні «виростили» п'ятьох власних «злочинців у законі». Україна кримінальна. URL: <http://cripo.com.ua/gangsters/?p=87591/>.

49. На Закарпатті зі стріляниною закінчилося затримання гелікоптера, що перевозив нелегальних мігрантів. URL: https://zbroya.info/uk/blog/9195_na-zakarpatti-zi-strilianinoiu-zakinchilosia-zatrimannia-gelikoptera-shcho-perevoziv-nelegalnikh-migrantiv/.

50. Клібанчук А. П. Криміналістичне дослідження способів незаконного перетину державного кордону України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 12 (2). С. 157–160.

51. Літвін Л., Мельник Г. Особливості криміналістичної характеристики порушень державного кордону. *Підприємництво, господарство і право*. Вип. 7. 2019. С. 211–216. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.38>.

52. Сорока А. З. Спосіб вчинення незаконного переправлення осіб через державний кордон України як елемент криміналістичної характеристики. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1. С. 174–180.

53. Левковський В. Ф. Стан та шляхи боротьби з нелегальною міграцією в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика)*. 2002. № 6. С. 41–46.

References

1. Non-EU citizens found to be illegally present in the three most affected EU Member States, 2008-2017. Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation#Non-EU_citizens_found_to_be_illegally_present.

2. BBC NEWS. Migration to Europe in charts. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44660699>.

3. U Yevropi provely masshtabnu spetsoperatsiiu proty torhivli liudmy ta nelehalnoi mihratsii. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/-v-jevropi-proveli-masshtabnu-spetsoperatsiju-proti-torgivli-ljudmi-ta-nelegalnij-migratsiji-193840.html>.

4. Migrant Smuggling Networks – Executive Summary Report. Europol-Interpol. May 2016. 15 p. URL: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/ep-ip_report_executive_summary.pdf.

5. Organised crime and migrants. Report Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons Rapporteur: Mr Irakli Chikovani, Georgia, ALDE Reference to Committee: Doc. 13486, Reference 4047 of 23 May 2014. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22316&lang=en>.

6. Kukurudza, I.I., Romashchenko, T.I. (2012). Ukraina v protsesakh trudovoi mihratsii. Cherkasy: ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho [in Ukrainian].

7. Migrant smuggling networks. Joint Europol-Interpol Report Executive Summary May 2016. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/europol-interpol-report-migrant-smuggling-networks>.

8. Pro skhvalennia Stratehii derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.07.2017 r. № 482-r. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <http://zakonl.rada.gov.ua>.

9. Heneralna prokuratura Ukrainy. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&_c=fo.

10. Derzhavna mihratsiina sluzhba Ukrainy. URL: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/statistichnidan/statistika-z-osnovnoj-diyalnosti.html>.

11. Rezultaty operativno-sluzhbovoi diialnosti Derzhprykordonsluzhby. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/potochniy-rik/>.

12. Bondarenko, N.V. (2019). Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia nelehalnii mihratsii v Ukraini. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

13. Pyrozkhov, S.I. (2006). Protydiia nelehalnii mihratsii yak chynnyk zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

14. Savin, V.M. (2013). Mihratsiina polityka yak skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka) : nauk.-prakt. zhurn*, 2 (30), 52–59 [in Ukrainian].

15. Schloenhardt, A. (2002). Organised crime and migrant smuggling: Australia and the Asia-Pacific. Australian Institute of Criminology. URL: <https://aic.gov.au/file/5804/download?token=c3j58Oip>.

16. Luigi Achilli. Irregular Migration to the EU and Human Smuggling in the Mediterranean. The Nexus between Organized Crime and Irregular Migration. Citation: IEMed (ed.), IEMed Mediterranean yearbook 2016: mobility and refugee crisis in the Mediterranean, IEMed: Barcelona, 2016, 98-103. URI: <http://hdl.handle.net/1814/43667>.

17. Ann Lukowiak. External contribution: smuggling in human beings, an organised crime. URL: https://www.myria.be/files/External_contribution_-_Smuggling_in_human_beings_-_an_organised_crime.pdf.

18. Fransje Molenaar, "Irregular Migration and Human Smuggling Networks in Niger", in Clingendael CRU Reports, February 2017. URL: <https://www.clingendael.org/publication/turning-tide-0>.

19. Channing May Transnational Crime and the Developing World March / May Channing. Copyright Global Financial Integrity. 2017.

20. Paolo Campana. Out of Africa: The organization of migrant smuggling across the Mediterranean. First Published January 21, 2018. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1477370817749179>. DOI: 10.1177/1477370817749179.

21. Joro Estevens. Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. *Comp Migr Stud.* 2018; 6 (1): 28. doi: 10.1186 / s40878-018-0093-3.

22. Gabriella Sanchez. Critical Perspectives on Clandestine Migration Facilitation: An Overview of Migrant Smuggling Research. First Published August 8, 2018 Research Article. doi: 10.1177/233150241700500102.

23. Sun-Tszy «Mystetstvo viiny»: tsytaty, vyslovy, aforyzmy, stratehiia viiny ta filosofiia. URL: https://viterinfo.blogspot.com/2017/06/blog-post_54.html.

24. Albul, S.V. (2016). Metodolohiia kryminalnoi rozvidky: teoretyko-prakseolohichni dyskurs. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys*, 2, 34–38 [in Ukrainian].

25. Kyzyma, I. (2009). Chynnyky zovnishnoi trudovoi mihratsii naseleattia Ukrainy. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky*, 15, 365–369 [in Ukrainian].

26. Kvasha, O.S. (2017). Zovnishni mihratsiini protsesy trudovykh resursiv: factory, stan ta naslidky dlia Ukrainy. *Ekonomika i suspilstvo, issue 10*, 535–540 [in Ukrainian].

27. Kosareva, V. (2016). Nelegal'naja migracija kak kriminogennyi faktor. *Nacional'nyj juridicheskij zhurnal: teorija i praktika*, 2, part 1, 14–17 [in Ukrainian].

28. Hutsalo, M.H. (Ed.). (2012). Zapobihannia radykalizatsii i teroryzmu: mizhnarodnyi dosvid i natsionalnyi vymir: zb. materialiv «kruhloho stolu». Kyiv: NISD [in Ukrainian].

29. Naikryvavishi terakty v Yevropi za ostannii rik: sotni zahybykh, blyzko tysiachi poranenykh. Tyzhden. ua. 15.07.2016. URL: <http://tyzhden.ua/News/169666>.

30. Pavlenko, S.O. (2017). Relihiinyi teroryzm yak zahroza svitovii bezpetsi: shliakhy ta sposoby podolannia. *Molodyi vchenyi*, 11 (51), 966–971 [in Ukrainian].

31. Erdal Tekin, Selma Sezen, Fatma Kesmez Can. Investigation of Infections in Illegal Immigrants Brought To the Emergency Department of a Hospital. *IOSR Journal of Pharmacy, Vol. 8, Issue 2 Version. 1 (February 2018)*, 68–70.

32. Could Uncontrolled Immigration Expose Us to a Public Health Crisis? URL: <https://www.fairus.org/issue/societal-impact/could-uncontrolled-immigration-expose-us-public-health-crisis>.

33. Rick Oltman, "Importing Diseases – Mass Immigration Endangers Our National Well-Being," *The Social Contract*, Winter 2017, http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc_27_2/tsc-27-2-oltman.shtml.

34. 8 th COUNCIL OF EUROPE CONFERENCE OF MINISTERS RESPONSIBLE FOR MIGRATION AFFAIRS Kyiv, 4-5 September 2008 Economic migration, social cohesion and development: towards an integrated approach. URL: https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Ministerial_Conferences/8th%20conference/Speeches/Inaugural%20Session%20-%201%20-%20Mr%20Nemyrya%20speech_ua.pdf.

35. Tiunin, V.O. (2011). Osobystist zlochyntsia (predstavnyka etnichnykh menshyn), yakyy spryiaie uchasykam zlochyynykh orhanizatsii ta ukryvaie yikh zlochyynu diialnist. *Forum prava: elektron. nauk. fakhove vyd.*, 2 [in Ukrainian].

36. Sevruc, V.H. (2018). Poniattia ta sutnist etnichnoi zlochyynnosti. *Forum prava: elektron. nauk. fakhove vyd.*, 4, 64–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_8.pdf. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597.902-907>. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_147 [in Ukrainian].

37. Sevruc, V.H. (2017). Protydiia Natsionalnoi politsii Ukrainy zlochyynam, shcho vchyniautsia orhanizovanymy hrupamy ta zlochyynnymy orhanizatsiiamy, yaki sformovani na etnichnii osnovi. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*, 2 (252), 288–293 [in Ukrainian].

38. Mota, A.F. (2018). Viktymni osoblyvosti nelegalnoi mihratsii, protydiuu yakii zdiisniuie derzhavna prykordonna sluzhba. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: «Iurydychni nauky»*, 3 (18), 40–46 [in Ukrainian].

39. United Nations Office on Drugs and Crime, July 2010. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/4f1e8ca22.pdf>.

40. Kilkist nezakonnnykh mihrantiv do YeS v pala do nainyzhchoho rivnia za ostanni 5 rokiv. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46768170>.

41. People smuggling in Europe comparable to the illegal drugs market, warns report <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/people-trafficking-smuggling-refugees-migrants-europol-a7621586.html>.

42. Clare Ribando Seelke, “Trafficking in Persons in Latin America and the Caribbean” (Washington, DC: Congressional Research Service, 2015), 6, <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33200.pdf>.

43. UNODC, “A short introduction to migrant smuggling”. URL: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Smuggling_of_Migrants_A_Global_Review.pdf.

44. Channing May Transnational Crime and the Developing World March. (2017). Copyright Global Financial Integrity, 23.

45. Zharovska, H.P. (2018). Transnatsionalna orhanizovana zlochyynnist v Ukraini: fenomen, determinatsiia, protydiia. Chernivtsi: Chernivetskyi nats.un-t [in Ukrainian].

46. EUROPOL PUBLIC INFORMATION Migrant smuggling in the EU. February 2016. file:///C:/Users/User/Downloads/migrant_smuggling_europol_report_2016.pdf.

47. «Zlodii v zakoni»: Abroskin rozpoviv, chym zaimaetsia kryminal v Ukraini URL: https://zik.ua/news/2018/02/07/zlodii_v_zakoni_abroskin_rozpoviv_chym_zaymaetsya_kryminal_v_ukraini_1260929.

48. V Ukraini «vyrostyly» p'iatokh vlasnykh «zloidiiv u zakoni». *Ukraina kryminalna*. URL: <http://cripo.com.ua/gangsters/?p=87591/>.

49. Na Zakarpatti zi strilianynoiu zakinchylosia zatrymannia helikoptera, shcho perevoziv nelegalnykh mihrantiv. URL: https://zbroya.info/uk/blog/9195_na-zakarpatti-zi-strilianynoiu-zakinchylosia-zatrymannia-gelikoptera-shcho-perevoziv-nelegalnykh-migrantiv/.

50. Klibanchuk, A.P. (2014). Kryminalistychnne doslidzhennia sposobiv nezakonnogo peretynu derzhavnogo kordonu Ukrainy. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia, issue 12 (2)*, 157–160 [in Ukrainian].

51. Litvin, L., Melnyk, H. (2019). Osoblyvosti kryminalistychnoi kharakterystyky porushen derzhavnogo kordonu. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo, issue 7*, 211–216. doi: [https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.38.Vyp.12\(2\).S.157-160](https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.38.Vyp.12(2).S.157-160).

52. Soroka, A.Z. (2014). Sposib vchynennia nezakonnogo perepravlennia osib cherez derzhavnyi kordon Ukrainy yak element kryminalistychnoi kharakterystyky. *Universytetski naukovy zapysky*, 1, 174–180 [in Ukrainian].

53. Levkovskiy, V.F. (2002). Stan ta shliakhy borotby z nelegalnoiu mihratsiieiu v Ukraini. *Borotba z orhanizovanoiu zlochyynnistiu ta koruptsiieiu (teoriia i praktyka)*, 6, 41–46 [in Ukrainian].

Pavlenko S. A., PhD in Law, Leading Research Fellow of the Scientific and Department of organization of scientific activity and protection of intellectual property rights, National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine.

e-mail : pavlenko0212@gmail.com ; ORCID 0000-0002-6108-9462

Tactics of detection and documentation of operating subsits of illegal migration as one of the organized crime activities

In accordance with the purpose of the research, the article formulates recommendations for improving the tactics of detecting and documenting operational units of illegal migration related to organized (transnational) crime. A number of theoretical propositions and practical recommendations of theoretical and practical importance are substantiated, in particular:

The spread of organized (transnational) crime in the area of illegal migration is primarily due to the extra profits (huge costs) from the organization of channels of illegal migration.

Economic, social, cultural, political and economic factors are decisive factors affecting illegal migration processes, and the corrupt law enforcement and governmental links with organized (transnational) crime provide unimpeded conditions for such crime to be committed. with illegal migration.

The increase in the number of illegal migrants, above all, directly influences the dynamics of growth in the level of certain types of offenses. At the same time, the analysis of scientific research shows that an illegal migrant should be considered (identified) not only from the perspective of the offender but also from the perspective of the victim. Moreover, the analysis of the background indicates that illegal migrants are potential victims of trafficking in human beings. In view of the above, it can be concluded that these crimes are interconnected, as illegal migration to some extent affects the dynamics of the spread of crimes related to trafficking in human beings.

When choosing the most successful tactic for detecting and documenting the organization of organized (transnational) crime of smuggling persons across the state border or committing crimes related to trafficking in human beings, an employee of the operational unit for the rational use of forces, means, methods and forms of operative activities should have knowledge of the specific features that distinguish illegal migration from trafficking in human beings (68.3 % of respondents said this).

It offers its own classification of levels of hierarchical structure of organized (transnational) crime, which specializes in illegal smuggling of illegal migrants, in particular: organizer (leader) of organized crime group of higher level; regional (local) organizers (leaders) of middle or lower levels of organized crime; the recruitment of illegal migrants; conductors (carriers).

Keywords: illegal migration; organized crime; transnational; detection; documentation; operational units; improvements.

Рекомендоване цитування: Павленко С. О. Тактика виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї зі сфер діяльності організованої злочинності. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 147. С. 210–228. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335>.

Suggested Citation: Pavlenko, S.A. (2019). Taktyka vyivlennia ta dokumentuvannia operatyvnymy pidrozdilamy nelegalnoi mihratsii yak odniiei zi sfer diialnosti orhanizovanoi zlochynnosti [Tactics of detection and documentation of operating subsits of illegal migration as one of the organized crime activities]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 147, 210–228*. doi: [<https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335>] [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 22.10.2019 р.